

Lojzek v kůž

O Lojzekovi jsem slyšela dříve, než jsem do hospody nastoupila. Jindřich mě varoval, že Lojzek je podivín a že si musím hlavně dát pozor, abych z jeho jména nikdy – v žádném případě a pád – nevypustila samohlásku „e“. Při oslovení je lépe zapomenout pane než říct pane Lojzku. Také Hana mě poučila a udělila přesné instrukce jak Lojzeka obsluhovat. Říkala, že Lojzek chodí do lokálu déle, než jsme my dva na svatě dohromady a zaslouží si zvláštní jednání.

Představovat mně Lojzeka nikdo nemusel, poznala jsem sama, o koho jde, sotva se objevil ve dveřích. Nevypadal jako pivoš. Stědně vysoký, šlachovitý, široká, trochu nahrbená ramena, dlouhé, klátivé paže s velkýma rukama a klobásovitými, krátkými prsty. Poměrně úzký obličej rámovaly silná dolní čelist s hranatou bradou a propadlé, šedomodře zarostlé tváře, ze kterých vystupoval výrazný nos.

Hana mě poučila, že k Lojzekovi musím s pivem vystartovat ihned a bez čekání, sotva dosedne. Poté itinerář správné obsluhy přikazoval pokaždě sledovat, kdy host dopije a opatrně bez otálení mu naservírovat další pivo, tentokrát do jeho osobního tupláku, a velký rum. Tím bylo v podstatě splněno, dále už nebyl scénář tak striktní, zůstával prostor pro improvizaci, leč výhradně pod taktovkou Lojzeka. Někdy si Lojzek objednal repete, jindy si přál něco zakousnutí, ale to už v tšinou kývl na Hanku nebo Houdka, jejího manžel. Obvykle se Lojzek po druhém pivu sebral a odešel. Platil zásadně jen Houdkovi a vždy v sobotu. Tak to měl léta zavedené.

Jako štamgast měl Lojzek pochopitelně v hospodě své stálé místo. Jen jsem nechápala, jaké místo si vybral. Nejhorší plac v hospodě. U dveří na rohové lavici pod vřákem. Měl sice odtud přehled po celém lokále, ale táhlo tam a hlavně – bylo to stranou dleň, nu – jako byste seděli v předsálí. Jenže právě to Lojzekovi vyhovovalo. Hana říkala, že už mnohokrát chtěla lavici s vřákem vyhodit, ale Lojzek to vždycky zatřhl. Měl na to právo, byl tak trochu domácí, jeho otec byl bratrancem Haniným dědečkem. U svého stolu Lojzek nesnesl ani další židli. Jednou, když hospodu zaplnil zájezdní autobus, někdo iniciativně přidal židli i k rohovému stolu. Lojzek sesli nejprve mlčky přirazil k jinému stolu, ale když se situace po chvíli opakovala, praštil Lojzek židli takovou silou, že se rozlomila.

Divné, že courání hostů k vřáku mu nevadilo. Přitom sám vřák nikdy nevyužíval, nepotřeboval ho. Bydlel vedle hospody a v zimě v létě chodil do hospody v saku a bekovce.

Každý, kdo vešel do hospody, pozdravil nejprve Lojzeka. „Jak se vede, Alois? Jak jde život, Alois? Co nového, Alois?“ dodal občas někdo z těch starších, ale Lojzek stejně odpovídal jen kývnutím hlavy, pozdvihnutím ruky nebo maximálně něco zabručel. Lojzek se na vesnici těšil respektu, snad i vážnosti, ale souasně v lidech vzbuzoval bázeň nebo přinejmenším ostych. Zdálo se, že všichni jsou vlastně rádi, že Lojzek sedává stranou, že on i oni dodržují nějaký nepsaný vyšší zákon. Dokonce mě napadlo, že Lojzek je na svém místě tak trochu jak na pranýři.

„Kvůli Lojzekovi snad ani nemůžeme hospodu zavírat,“ rozkládala Hanka, „svěť

každodenní rituál p erušil za život jen jednou, ale stálo to za to. N jakých patnáct dn v kuse se v hospod neobjevil. Vím to jen z vypráv ní, nebyla jsem ještě na sv t ,” tajemn se mi sv ovala Hanka. Tvá e jí ho ely, asi si p ála, abych se jí na to zeptala, ale m to zas tolik nezajímalo. Nep išel. No a co? Asi byl nemocen nebo na dovolené, ne?

D vod Lojzekovy absence jsem se stejn dozv d la. Šly jsme s Hanou úvozem k lesu, Hana se náhle zastavila a ukázala na tepaný k íž s mohutným, kamenným podstavcem: „Tady se to stalo.”

Kolem k íže jsem už d íve n kolikrát prošla, ale nikdy jsem mu nev novala pozornost. Musely jsme s Hankou p esko it p íkop a vytrhat n kolik kop iv, abych mohla p elouskat zašlá písmena na podstavci: „Pochválen bu Ježíš Kristus! Na památku tragicky zesnulé Libuše Lojzekové (1930 – 1963) a Pavla Lojzeka (1959 – 1963) v nuje Alois Lojzek. L. P. 12. srpna 1963.

„Bylo to hrozný nešt stí,” položila Hanka na podstavec n kolik kopretin, „narodila jsem se až rok poté, ale vždycky mn nasko ila husí k že, když se o tom doma mluvilo. Teta Líba se vracela s malým Pavlíkem z lesa, sp chali, aby se schovali p ed blížící se bou kou. Bohužel se stejným úmyslem se hnal z lesa i ko ský povoz se d evem. Lidé pak íkali, že v z s naloženými kmeny stál v lese už n kolik dní. Hajný, který m l svoz d eva na starost, prý nezodpov dný ochlasta, vyjel na pilu, až když se blížila bou e. Nikdo p esn neví, co se stalo, snad se Pavlík p ípletl ko m pod nohy nebo s tetou nesta ili z cesty usko it, každopádn v z se p evrhl a kmeny se na matku s dít tem sesunuly. Líba byla mrtva na míst , Pavlík, kterého teta chránila svým t lem, ještě dýchal, ale zem el cestou do nemocnice,” hlesla Hanka. „Lojzekovi to nikdo necht l íct, dozv d l se to snad poslední z vesnice. Líba byla jeho velká láska, prý široko daleko nejkrásn jší dívka, které už od d tství d lal kavalíra. Absurdní je, že kdyby nep išel Únor a následná kolektivizace p dy, Lojzek by svou Libušku jako nev stu doma t žko obhajoval. Strýc Lojzek pochází ze zdejšího, kdysi nejv tšího statku, byl jediným d dicem, a teta Libuška byla dcerou ševce. Sice se na to tehdy už tolik nehled lo, ale d da íkal, že statek byl po ád na prvním míst a jemu musel správný hospodá pod ídit osobní zájmy a touhy. Jenže p išla 50. léta, Lojzek odmítl vstoupit do družstva a skon il za pobu ování ve v zení. Libuška na n j ekala šest let. Když se vrátil, hned se vzali a prý nebyl š astn jší pár než ti dva. Ale bylo jim dop áno jen necelých p t let,” ukázala Hanka na letopo et.

„Když se Lojzek dozv d l, jaké nešt stí potkalo jeho rodinu, vypa il se. Nikdo nev d l a dosud neví, kde se toulal. Ztratil se i hajný. Vyslechli ho na policii, ale pak ho pustili. Poh eb Libušky a Pavlíka za ídili rodi e, Lojzek se objevil až v kostele. Prý za t ch n kolik dní sešel tak, že ho mnozí nepoznali.”

Hana pozdvihla opálenou paži: „Vidíš, zase mám husinu, m to prost po ád hrozn bere. Lojzku, strýci íkala Líba, a vidíš, strýc ani po tolika letech to oslovení nesnese. Býval prý úpln jiný, veselá kopa, všude ho bylo plno, ale stal se z n ho morous, co sotva promluví.”

„Ani se mu nedivím,” ekla jsem.

„Jasn ,” kývla Hanka. Položila ruku na podstavec a chvíli hleděla na kříž: „Nákolik dní po pohřbu našli hajného oběšeného na vysoké borovici. Kriminálka jeho smrt uzavřela jako sebevraždu, ale lidé si šeptali, že na borovici, která rostla nad hlubokým srázem, by se hajný sám nedostal.”

Hanka stočila pohled z kříže ke mně: „Kdoví, jak to tehdy bylo, Lojzek je trezor, z něj slova nevypáříš. Lidé se ho bojí, ale sem ke kříži chodí rádi. Zvláště milenci nebo kdo chce vejít ve stav manželský,” Hanka šelmovsky přimhouřila oči, „no zkrátka, jestli chceš, aby se ten tvůj Jindřich konečně vyjádřil, musíš zde tetu Líbu požádat o pomoc. Je to mockrát prověřený a vyzkoušený,” zatočila Hanka snubním prstýnkem a rozesmála se.

Ne že bych tomu věřila, ale stejně jsem se ke kříži sama brzy vypravila. Bylo tam krásná a proto nezkusit, že? Jindřicha jsem znala ze střední uměleckopřemyslové školy, ale sblížili jsme se až později, na kurzu keramiky, a já doufala, že nás nespojily jen naše nenaplněné umělecké ambice. Do vesnice jsem se za ním přišla hovala před rokem a deseti měsíci, ale náš vztah nikde uvažl, nikam nespěl. „Jestli chceš na vesnici patřit, musíš to zkusit” nabádala mě Hana, „na vesnici bu patřitš nebo zde jen bydlíš. A rozdíl to je, to mi věř.”

Jistě. Ale já si vůbec nebyla jista, zda na vesnici patřit chci. Patřit jsem chtěla k Jindřichovi, ale jista jsem si vlastně ani nebyla, zda na vesnici patřit Jindřich. Už ho to bylo tak naplňovalo. Maximálně. Domek Jindřich zdivočil po babičce a jako dříve jezdil z města k babičce na vesnici, tak teď jezdil z vesnice do města k rodičům. Někdy u nich zůstal přes noc a objevil se klidně za týdně. Plán, že domek opravíme, ze stodoly uděláme dílnu, kde budeme společně plácet keramiku, zůstal jen snem.

Po Hance vyprávění se měj vztah k Lojzekovi změnil. Strach vyšuměl, dostavila se lítost. Nebo – lítost je na prd, rozuměla jsem. Rozuměla jsem mu. Zní to nafoukaně, vím. Mné ale rodinná tragédie také vykojila život. Byla jsem jen o dva roky starší než Lojzek v Pavlík, když jsem – rovněž v srpnu – přišla o oba rodiče. Zabili se v autě. Poprvé do školy jsem se už ubírala z děčáku.

Nežala jsem se od Hance vyprávění culit na Lojzeka od ucha k uchu, ale úsměvy jsem itinerář jeho obsluhy proložila známkami. A slovy. Tedy – ne že bych dříve mlčela, to bych si nedovolila. Vždycky jsem hlaholila, z nervozity mlela páté přes deváté, teď jsem ubrala. Mluvila jsem méně a tiššeji. Zamýšlela jsem se i na jeho tuplák, až pedantsky pečlivě jsem ho začala mýt a leštit, a vydrhla jsem rovněž jeho stůl i lavici. Ubrus jsem si dala na stůl netroufla, ale malou vázičku ano. Vložila jsem do ní nákolik stonků slziček Panny Marie, které jsem natrhala u kříže. Když vázička u Lojzeka prošla, postavila jsem džbán s kyticí lučinách květin do okna za lavicí. Lojzek si možná něčeho nevšiml, ale Hana ano. Smála se, říkala, že si tetu Líbu přecházím přes Lojzeka.

Hana se to smála. Co ona měla že v dělá? Skoro v každé chalupě měla nějakého strýce, tetu, kamarádka nebo spolužáka, snad ke každému stromu, možná i kameni znala nějakou historku, mohla mnohdy ukázat, na které mezi dostala první pusku nebo, ve které chalupě se narodil její praprádědek. Až tady na vesnici jsem si uvědomila, že jsem jak osamělý mořeplavec v Pacifiku a že Hana její zakotvenost vlastně závidím. Moji příbuzní se po smrti rodičů vypařili, nikdo mě v děláku ani jednou nenavštívil. Proč? Nevím. Jedni prarodiče žili tehdy v zahraničí, babička z matčiny strany se po nešťastí prý zhroutila, brzy zemřela a děda se znovu oženil. Táta i máma měli sourozence, ale nemíním po nich pátrat v Poště pro tebe a dojímat se s Ester ze shledání. Zjistila jsem však, a docela mě to zaskočilo, že mě baví ve městě pěstovat náves, odemknout branku a být doma. Že mě baví dělá, jak se k němu sousedé jmenují, kdy a kde mě žiju u koho zazvonit, a dokonce, že mi nevadí, že všichni v dělá, kdy jsem doma a kdy budu v hospodě.

Loučím květiny ve džbánu jsem stihla vymístit pouze jednou. Na louce se nečekaně objevily bagry a podél cesty rychle jak z vody vyrostla vysoká, prkenná ohrada, která křížem majetnický zajala. Jen vrchol jeho vertikálního ramene se ustrašeně vypínal nad ohradou. Louku koupil secondhandový podnikatel Krpálek a začal na ní budovat své venkovské sídlo.

Zpráva o úvaze někdejší vesnické šéfa jak lavina, jen Lojzek nic nevědomil. Opatřil mu nikdo nechtěl říct, co se stalo. Lojzek ke kříži nechodil, od tragédie se cestou vyhýbal. Když Lojzek vešel do hospody, dalo se napatřit krájet. Povědomil mu to, říkal? Chlapi po Lojzekovi rozpačitě pokukovali, někteří raději ani o něm od piva nezdvihli nebo se z hospody vytratili.

Nejvíce se trápila Hana. Od ní jako nejbližší příbuzné se očekávalo, že se ujme nepřijemné povinnosti a nenechá Lojzeka v nevědomosti. Otálela. Váhal i hospodský Houdek, její manžel. Dilema ještě vyostřila skutečnost, že Krpálek, který do hospody dosud nezabloudil, se po ohrazení louky stal jejich hostem a navíc vždy velkoryse pošťastoval celou hospodu. Rozklíčlo se to snad ještě rychleji než záležitost s křížem. Chlapi sice bručeli, že s tím křížem to byla přínášná svíčka, ale hostit se nechali. Každý den vyhlíželi, zda do šenku nenapochoduje Krpálek ve vysokých botách a širokém, koženém klobouku.

Pro Houdka to byla překerní situace, Krpálka v hospodě snášel hůně než ostatní. Říkal, že by ho nejraději vynesl v zubech i s tím jeho kovbojským kloboukem, ale neměl: „Kšeft je kšeft,” vzdychal, „ale srdce,” bušil se chlupatou rukou do hrudi, „srdce mně to, Haničko, nebere. Radši přijdu, ať se nestane nešťastí,” sjel nevraživým pohledem Krpálka, strčil Hance šrajtofli do ruky a vypařil se z hospody jak pára nad hrncem.

Uplynul měsíc a Lojzek se s Krpálkem dosud nesetkal. Lojzek do hospody přicházel v obvyklém čase, po šesté odpoledne, Krpálek chodil vždy po poledni. A vesníci se začali šířit hlas, že by snad bylo nejlepší Lojzekovi nic neříkat. Proč ho trápit a jít mu nezacelené rány?

Těšínská jablka. Ani Lojzek nežil ve vzduchoprázdnu. Když v úterý po poledni vstoupil do lokálu, okamžitě bylo všem jasné, že už ví. Lojzek se nesesunul jak obvykle na svou lavici, ale popošel doprostřed místnosti, tam se zastavil a oči zabodl do Krpálka, který bohatýrsky trnul v

ele stolu a baštil dvojitou porci moravského vrabce se zelím, ale pouze dvěma bramborovými knedlíky.

Chlapi u stolu začali rádo by nenápadně od Krpálka odsedávat. Odložila jsem podnos vodkami, který jsem nesla ke Krpálkovu stolu, a vystartovala s pivem k Lojzekovi. Postavila jsem pivo na jeho stůl, ale Lojzek nevnímal, pořád stál jak socha. Srdce mně bušilo na poplach, ale troufla jsem si položit mu ruku na rameno – stočil ke mně krvavě oči a nechal se kupodivu bez protestu odvést ke svému stolu.

Oddechla jsem si. Evidentně i Houdek, Hanka v lokále nebyla a on mi opět zaječel úmysly. Nervózně jsem kal pohledem z Krpálka na Lojzeka a když jsem úspěšně dokončila svou misi, vrazil mi do ruky šrajtofle, zabručel cosi o neodkladné schůzce s dodavatelem a poradil: „Kdyby něco, máš tu Jindru, ať ti helfne. Vyrovnám se s ním.“

Jindřich. Vůně stále hořastěji vysedával u piva, zatímco já kmitala mezi stoly. I on dlepl u Krpálkova stolu.

Nálada v hospodě klesla na bod mrazu, jen Krpálek nechtěl rozumět. Byl v ráži, perli, hlaholil, rozjařeně objednával další a další pití, velkoryse poručil i domácí uzené....bez odezvy. Chlapi u stolu se ani nedívali do země nebo pokukovali po Lojzekovi hrbícím se nad nedopitým pivem.

Konečně! Krpálek se zdvihl a zamířil k vchodu pro své semišové sako s tleskami na rukávech. Uchopil si svou pravou kůži, usmál se blahosklonně na Lojzeka, ladně se odhodil kožené zbarvený semiš do levé kůže, pravou kůži sašátral v náprsní kapse....a zařval: „Peníze! Nemám peníze! Nikdo mně ukradl z náprsní kapsy peníze!“

Hospoda ztuhla. Až na Krpálka. Ten poskakoval před Lojzekovým stolem, mával sakem, obracel kapsy a halekal jak na pastvišti: „Tady! Tady byla! Hned dá! Kožená! Třicet! Rovných třicet tisícovek v ní bylo!“

Blbec. Proč nosí tolik peněz do hospody?

My jsme zírali na Krpálka, jeho výstup vypadal jak vydané varietní číslo, snad bychom mu i zatleskali, kdyby Krpálek nezměnil repertoár: „Policii! Zavolejte policii!“ zaječel a neomylně namířil ukazovák s širokým, zlatým, pevným prstenem na mě: „Ať fofrem!“

Polil mě studený pot. Policie! To bude malér! Popadla jsem mobil, ale namísto policii jsem zavolala Houdka. Lojzek zatím nevzrušen vstal z lavice, pomalu se narovnal a stoupl si na krok před Krpálka. Ve srovnání s jeho vypaseným tělem naditým do lesklé, rumové košile vypadal Lojzek ve svém oblýskaném, tmavém sáku ku noblesě. Jak šlechtic. Krpálek pod Lojzekovým pohledem zbrunátl, sval ruce jak papír, semišové tlesky dopadly na zem, Lojzek se zlehka otočil a dle stojně vyšel z výepu.

Chvilí bylo ticho, pak se někdo se zasmál, napětí povolilo, chlapi hlukně vstávali ze židlí a

brali se k východu. Krpálek se vzpamatoval, křikl na mě, a zamknu, nikdo že nesmí odejít. Mě Jindřich se konečně probral, ochotně ode mě převzal svazek klíčů a překotně se hnál ke vchodu. Zbytečně přijel Houdek a dveře sám zamkl. Ani policii volat nemusel, peníze se našly. Jindřich je objevil na pánských záchodcích v pisoárech. Myslela jsem, že na mokré bankovky nebude chtít nikdo sahat, ale mylila jsem se. Krpálek se hned vrhl kolena na dlažbu a začal poplácávat. Dvacet šest tisícovek napočítal. Přitom i chybně. Krpálek opět začal vyhrožovat policii a prošťacováním všech hostů.

Lituji, že jsem mu ty tyčinky nedala ze svého. Jen nezažít ten trapas!

Krpálek sbalil pakl svých nevábně vonících bankovek a odkráčel. Bez pozdravu i zaplacení. Houdek nad tím mávl rukou: „Nechť, nic vod něj nechcu. Jen když už ho tady víc neuvidím!”

Splnilo se mu to nad očekávání. Do měsíce byl Krpálek pryč z vesnice. Louku koupil Lojzek. „Krpálek prodat nechtěl,” svěřila mi Hanka, „ale peníze rozhodly. Strýc musel hodně přidat nad cenu, za kterou louku koupil Krpálek.”

Jasně. Peníze. Peníze rozhodnou všechno. Když je máte. Stála jsem před křížem. Ohrada zmizela, Krpálka na louce připomínaly jen vybagrovaná jáma a hluboké jizvy v trávě po těžké technice. Prý se rychle zacelí. Snad, ale já už tu nejspíš nebudu. Věra jsem v realitním plátku našla Jindřicha v domek na prodej. Od trapasu, kdy Jindřich z kapsy vylovil zmuchlané bankovky, se neukázal. Ještě těm polije horko, když si na to vzpomenu. Kéž by se to nestalo! Hanka to ale vidí jinak – prý to muselo tak daleko dojít a nebýt tety Líby, nikdy bych nepochopila, že jsem si vybrala špatně.